

Cultura popular i necessitats

L'impacte de la crisi econòmica sobre les arts i la cultura és d'una gran profunditat perquè hi coincideixen factors de canvi ben diversos: les possibilitats que obren la digitalització, les tecnologies i les xarxes; el desplaçament accelerat de les modalitats d'accés i de consum de la cultura; la crisi de les indústries culturals i dels mitjans de comunicació tradicionals; les dificultats per establir nous paràmetres de viabilitat econòmica de l'activitat creativa; el desequilibri entre uns quants selectes patrimonis culturals de visibilitat reiterativa i global, i una majoria que resulten invisibles i ignorats; la pressió, a Europa, per reduir els recursos públics dedicats a unes arts i una cultura que van deixant de ser concebuts com un bé comú d'accés universal; etc. Probablement, una perspectiva temporal més llarga permetrà caracteritzar aquesta etapa i fer un balanç de les exploracions artístiques i intel·lectuals més consistents o més innovadores, o de les més destacades aportacions creatives. De moment, però, la crisi fa estremir la majoria de sectors culturals, les seves empreses i professionals, les seves companyies i mercats. Tampoc, des de la política o des de l'economia de la cultura, resulten fàcils els diagnòstics precisos ni, sobretot, la recepta de solucions. La complexitat de la situació produeix reaccions defensives, poques certes i força desconcert.

Buscant antecedents en l'evolució cultural d'Occident, l'abast del canvi permet establir algun paral·lelisme amb el cicle que es desenvolupava fa un segle i que va suposar l'adveniment de la modernitat, la recomposició de l'estructura social i canvis molt notables en les formes de vida i les concepcions del món. Evocant aquells anys, el cenetista Simó Piera i Pagès consignava com la seva generació "era la del telèfon, de la telegrafia sense fils, del cinema, de la ràdio, dels raigs X, de l'aviació, del fonògraf, de l'automòbil, del ferrocarril" i afegia que sabien que "tots aquests fets transformarien l'estructura econòmica, política i social del món". No costa gaire trobar correspondències tecnològiques emblemàtiques actuals, però tampoc cal anar gaire més enllà (revolució bolxevic, Crac del 29, guerres mundials...) perquè cada moment històric té la seva lògica i és irrepètible. Però nosaltres també sabem que els fets que vivim –a escala general i a escala local– ja estan transformant l'estructura econòmica, política i social del món.

Un dels llegats d'aquella època és l'eclosió d'una nova cultura entre les classes treballadores que, en bona mesura, suposava la seva manera concreta de participar en la modernitat. Amb la seva pròpia em-

JOAN M. TRESSERRAS

COMUNICÒLEG, UAB

res; formes expressives sintètiques i lleugeres; predilecció per la simplicitat, la brevetat i la contundència...). Línies generals perceptibles, enmig d'un sistema cultural amb un ventall de manifestacions que és difícil de reduir a una etiqueta o a una expressió identificadora. Però, també, unes cultures populars que es beneficien d'aportacions cada vegada més diverses i de disposar, en un grau incomparable, d'una potent tecnologia, assequible i perfectament adaptada a les seves característiques. Producció local lligada a realitats tangibles, artesanal, participativa... que pot ser distribuïda i compartida globalment. Les fronteres tradicionals entre alta cultura, cultura de masses i cultura popular canvien. Els discs s'erosionen i esquerden.

La cultura popular és la que fan i usen, en cada lloc i en cada moment, els sectors populars. I segurament és la més ben preparada per fer

DANIDE

front a la crisi, resistir-la i superar-la. Els segments semiprofessionals i amb dimensió d'espectacle patiran com totes les altres activitats professionals de l'àmbit. Però en la seva pròpia naturalesa i tradicions, la cultura popular ja hi està trobant respostes. També ara, la cultura és la millor via d'alliberament i de dignificació de la pròpia condició. La cultura lligada a les formes de vida conté la festa i la diversió, però les transcendeix. Prefigura formes de vida de futur amb l'ambició de les velles utopies socials. Estimula l'associacionisme. Evita la banalitat. S'obre a tothom sense distinció. Es fonamenta en el respecte i la voluntat de superació. Cerca la cooperació solidària i disciplinada. Contribueix a fixar un sentit equilibrat i just de les relacions entre les persones. Activa el compromís i l'intercanvi entre iguals.

Sortim estabornits del miratge de l'opulència que sacralitzava el luxe, la sofisticació i el consum. Ens anirà molt bé el dinamisme del món de la cultura popular i els seus nous ateneus, la seva atmosfera constructiva, de civisme i urbanitat, per tocar de peus a terra i encarar el futur amb optimisme generós. Al costat dels altres. Poble.

La cultura lligada a les formes de vida conté la festa i la diversió, però les transcendeix: aporta dinamisme, civisme i urbanitat